

การพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
หมู่ที่ 14 บ้านควนประหน้าเขา ตำบลบางขัน อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช
A Protection of Human Rights on Natural Resources and Environment
at Ban Khwuanpranakhao, Tambon Bangkhan in Bangkhan District of Nakhon
Sithammarat Province

ประทีน พันธ^{*1} และ ไมตรี จันทรา^{**2}

^{1,2}บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

E-mail: boy_rst6@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนและประชาชน 2) ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการด้วยการเรียนรู้เพื่อสร้างทัศนคติให้นักเรียนและประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 3) หาแนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยเครือข่ายชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง ประกอบด้วย นักเรียนโรงเรียนบ้านควนประหน้าเขา จำนวน 35 คน ประชาชนในหมู่ 14 (บ้านควนประหน้าเขา) ต.บางขัน อ.บางขัน จ.นครศรีธรรมราช และชุมชนใกล้เคียง จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการมีส่วนร่วม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .94 แบบสัมภาษณ์ผลที่ได้รับจากการอบรมการเรียนรู้ และแบบสังเกตการปฏิบัติกิจกรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนและประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.88$)

2. ผลการจัดค่ายการเรียนรู้เพื่อสร้างทัศนคติให้นักเรียนและประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้าน/ชุมชน และมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าไม้ แหล่งน้ำ และการบริหารจัดการขยะในชุมชน

3. แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยเครือข่ายชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยเกิดการก่อตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านควนประหน้าเขาภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการปกป้องป่าไม้ แหล่งน้ำ และการบริหารจัดการขยะ

คำสำคัญ: การพิทักษ์สิทธิมนุษยชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

Abstract

The research aimed to study a participation of students and the general public in protecting the human rights on natural resources and environment, to promote an operational learning through a learning camp to create an attitude for students and the general public towards an economic and social development and conservation of natural resources, and to examine the guidelines to conserve the natural resources and environments in a sustainable manner. The samples in the study were 35 students of Khwuanpranakhao School and 30 people from nearby communities. The research instruments were a questionnaire with a confidence equivalent to .94, an interview and an observation format. Statistics used in data analysis were percentage, mean, and standard deviation.

The research findings were as follows.

1. A participation of the students and the general public in the study in protecting the human rights concerning the natural resources and environment was found at a high level (EMBED Equation.3 =3.88)
2. The results obtained from the learning camp showed that the subjects had a better knowledge on an economic and social development in the communities and acquired more understanding on the conservation of forest and water sources and the management of the communal garbage.
3. The guidelines acquired led to the strength and sustainability of the community network. The committee was established to conserve the natural resources and environment. All parties concerned participated in the conservation effort.

Keywords: Protection of Human Rights, Conservation of Natural Resources and Environment.

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 67 ระบุว่า "สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีวิตรอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม (ฝ่ายวิชาการ 2550) และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ระบุว่า สิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการแก้ไขกฎหมายให้ประชาชนที่ได้รับ ความเสียหายจากภาวะมลพิษ สามารถรวมตัวกันฟ้องคดีเป็นกลุ่ม หรือให้องค์กรเอกชน ที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 และส่งเสริมให้ประชาชนและองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ รวมทั้งควรแก้ไขมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 จาก " เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่ ดังต่อไปนี้ "เป็น" เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติบุคคลมีสิทธิและหน้าที่ ดังต่อไปนี้" (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 2542)

นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 ยังได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเหมาะสมสามารถอนุรักษ์และฟื้นฟูฐานทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างยั่งยืน (ฝ่ายวิชาการ 2550)

ในสภาพปัจจุบันความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลดน้อยลง อันเกิดจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและกิจกรรมที่ส่งผล กระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ กิจกรรมทางอุตสาหกรรม กิจกรรมทางการเกษตร และกิจกรรมการบริโภคของมนุษย์ ส่งผลให้มีการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย ประชาชนขาดการ มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและก่อให้เกิดมลพิษตามมา ดังจะเห็นได้จากการเกิดน้ำเสีย อากาศเป็นพิษจากการขยายตัวของชุมชน เสี่ยงรบกวนจากการสร้างถนน เศรษฐกิจและสารพิษ ล้วนเป็นผลมาจากกระบวนการ ผลิตในกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ทั้งสิ้น (นิวัติ เรืองพานิช 2546)

ประเทศไทยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลกได้ให้ความสำคัญกับปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเช่นกัน มีการแสวงหาวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งมุ่งบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2549)

หมู่บ้านควนประหน้าเขา หมู่ที่ 14 ตำบลบางชัน อำเภอบางชัน จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในชนบทห่างไกล ได้รับผลกระทบจากแนวทางการพัฒนาประเทศไทยที่มุ่งพัฒนาจากระบบเศรษฐกิจพื้นฐานทางการเกษตรไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบกึ่งอุตสาหกรรมได้ส่งผลให้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้ขยายตัวในหมู่บ้านและชุมชน มากขึ้นเป็นลำดับโดยมีการรุกราล้ำคลองสาธารณะ ทำให้เกิดน้ำท่วมในปริมาณมากขึ้นทุกปี ขยะเน่าเสีย ขาดการจัดการที่ถูกสุขลักษณะ สาเหตุเกิดจากการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้อย่างมากในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยขาดจิตสำนึกร่วมกันที่จะบำรุงรักษาหรือสงวนไว้ใช้อย่างยั่งยืน ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศลดน้อยลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งเกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และยังส่งผลกระทบต่อทางด้านสิ่งแวดล้อมอันเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาน้ำเน่าเสียอันเนื่องมาจากการปล่อยสารเคมี ขยะ น้ำเสียจากบ้านเรือน ทำให้ประชาชนต้องเสี่ยงภัยจากภาวะมลพิษ ทั้งมลพิษในอากาศ ในน้ำ ในอาหาร และความเสื่อมโทรมทางด้านสุขภาพจิต เป็นต้น นอกจากนี้ มีปัญหาประชาชนในชุมชนท้องถิ่นถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพจาก ผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพทางร่างกาย อาชีพ รวมทั้งความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยอันเนื่องมาจากสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป จากปัญหาข้างต้น ถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและทุกภาคส่วนเพื่อดำเนินการตามกระบวนการที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 67 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยในฐานะเป็นสมาชิกของชุมชน ได้เล็งเห็นสภาพปัจจุบัน ปัญหาการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้าน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถค้นหาและดำเนินการแก้ไข ฟื้นฟูและปรับปรุงได้ จึงดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Learning) ขึ้น

แนวคิดทฤษฎี

ผู้วิจัยใช้แนวคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และแนวทางในการดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ของ ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2546) โดยมีหลักการอนุรักษ์ 3 ประการ ได้แก่ 1) ต้องใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด 2) ประหยัดของที่หายาก และ 3) หาวิธีฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีหรือเสื่อมโทรมให้ดีขึ้น

ส่วนแนวทางในการดำเนินการ ได้แก่ 1) ให้การศึกษาแก่นักเรียนและประชาชน 2) ออกกฎหมายควบคุม 3) แบ่งเขตพื้นที่ตามประเภทของทรัพยากรธรรมชาติ 4) การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาช่วย 5) จัดตั้งชมรมหรือสมาคมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ 6) การโฆษณาทางสื่อสารมวลชน และ 5) ตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนและประชาชน
2. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการด้วยการเรียนรู้เพื่อสร้างทัศนคติให้นักเรียนและประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยเครือข่ายชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงปริมาณ

โดยการการศึกษาข้อมูลการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสภาพปัจจุบันปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านควนประหน้าเขา

ประชากร

ประชากร ได้แก่ 1) นักเรียนโรงเรียนบ้านควน ประ ปีการศึกษา 2556 จำนวน 98 คน และ 2) ประชาชน ในหมู่ 14 (บ้านควนประหน้าเขา) ต.บางขัน อ.บางขัน จ.นครศรีธรรมราช และชุมชนใกล้เคียง จำนวน 218 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนบ้านควนประ ปีการศึกษา 2556 จำนวน 35 คน ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง และ 2) ประชาชน ในหมู่ 14 (บ้านควนประหน้าเขา) ต.บางขัน อ.บางขัน จ.นครศรีธรรมราช และชุมชนใกล้เคียง จำนวน 80 หลังคา เรือน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

เชิงปริมาณ คือ ระดับความรู้ความเข้าใจ ในการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เชิงคุณภาพ ได้แก่

1. ระดับความรู้ความเข้าใจในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมจากผลการเข้าค่ายการเรียนรู้เพื่อสร้างทัศนคติ
2. แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยเครือข่ายชุมชนให้เกิด ความเข้มแข็งและยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามการมีส่วนร่วมใน การพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง แวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมใน การพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง แวดล้อม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94

เชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต จากการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ โดยการอบรมค่ายการเรียนรู้

1. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับผลที่ได้รับจากการ อบรมค่ายการเรียนรู้เพื่อสร้างทัศนคติให้นักเรียนและ ประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. แบบสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายชุมชน บ้านควนประหน้าเขาและชุมชนใกล้เคียง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิง คุณภาพด้วยตนเอง โดยใช้การสอบถาม การสัมภาษณ์และ การสังเกตกลุ่มเป้าหมาย เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล แล้วบันทึก ข้อมูลโดยสรุปเพื่อนำมาประมวลผลต่อไป

2. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ การ (Action Learning) ในขั้นตอนต่างๆ เพื่อรายงานผล การวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการดำเนินงานใน แต่ละกิจกรรมมาตรวจสอบความถูกต้อง และจัดรวบรวม เป็นหมวดหมู่ตามขอบเขตการวิจัย

2. ศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลที่รวบรวมมา ทั้งหมดหลายๆ รอบ (Read and Re-Read) เพื่อหาความ สัมพันธ์ของข้อมูลเหล่านั้นในการกำหนดทิศทาง (Trend) การวิเคราะห์แปรผลตามกรอบการวิจัย ข้อมูลจากการ สัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม ผ่านการบันทึกข้อมูลภาคสนาม โดยในการบันทึกข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูลย่อยๆ ในแต่ละประเด็นที่สำคัญ และ เขียนบันทึกข้อมูลโดยละเอียด อีกครั้งหนึ่งเมื่อสิ้นสุดการ สัมภาษณ์แต่ละครั้ง และข้อมูลเหล่านี้ได้นำมาเสนอโดยการ พรรณนาอย่างละเอียดและใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำมาหาข้อสรุปอย่างเป็นระบบ มีเหตุผลมีผล อิงกรอบแนวคิดทฤษฎี แล้วนำเสนอในเชิงการบรรยาย (Narrative Form)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปสาระสำคัญของผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจใน การมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนและ ประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นตนเองตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ($\bar{x} = 4.06$) รองลง มาคือ ด้านการรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติ
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2542 ($\bar{x} = 3.86$) และ
ด้านสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย ($\bar{x} = 3.63$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1,
2 และ 3

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ความคิดเห็นภาพรวม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตาม รธน. 50	3.63	0.91	มาก
การรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตาม พรบ.คณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542	3.86	0.81	มาก
การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ในท้องถิ่นของตนเองตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559	4.06	0.93	มาก
รวม	3.88	0.88	มาก

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นของนักเรียน

การมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ความคิดเห็นของนักเรียน		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตาม รธน. 50	3.89	0.83	มาก
การรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตาม พรบ.คณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542	3.69	0.87	มาก
การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเอง ตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559	4.20	0.76	มาก
รวม	3.96	0.82	มาก

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นของประชาชน

การมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิทธิมนุษยชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ความคิดเห็นของประชาชน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตาม รธน. 50	3.43	1.00	ปานกลาง
การรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตาม พรบ. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542	4.03	0.76	มาก
การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเอง ตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559	3.93	1.11	มาก
รวม	3.80	0.96	มาก

2. ผลการวิเคราะห์จากการจัดค่ายการเรียนรู้เพื่อสร้างทัศนคติให้นักเรียนและประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า

2.1 ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชน ได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาและใช้สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองอย่างถูกต้องและเหมาะสม เป็นพลเมืองดีของสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ตามบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณี เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีจิตสาธารณะและกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม โดยผลักดันให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษาที่สร้างประชาชนไทยให้มีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นกำลังสำคัญที่จะสร้างชาติไทยให้เจริญก้าวหน้าและสังคมสันติสุข

2.2 ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ป่าไม้, แหล่งน้ำ) และสิ่งแวดล้อม (การบริหารจัดการขยะในชุมชน) พบว่า มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ว่า มีสิทธิในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยที่รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านและชุมชนให้เกิดประโยชน์ กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้ถึงการอนุรักษ์ป่าและน้ำด้วยการสร้างฝายในรูปแบบต่าง ๆ และการบริหารจัดการขยะ

2.4 ปัญหาหรืออุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านและชุมชน กลุ่มเป้าหมายได้วิเคราะห์และสรุปปัญหาหรืออุปสรรคในการร่วมกันอนุรักษ์ป่าไม้ แหล่งน้ำ และสิ่งแวดล้อม เช่น การไม่มีความรู้ในการจัดการป่าต้นน้ำ การอนุรักษ์แหล่งน้ำ เป็นต้น

2.5 ความต้องการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านและชุมชน กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย ประชาชนและนักเรียน ได้ระบุความต้องการในการอนุรักษ์ป่าไม้ แหล่งน้ำ การรักษาสิ่งแวดล้อม

3. แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยเครือข่ายชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยผู้วิจัยได้สังเกตการปฏิบัติงานกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในกิจกรรมการซ่อมแซมฝายของหมู่บ้าน การเรียนรู้การบริหารจัดการขยะในบ้านเรือนและชุมชน พบว่า นักเรียนและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัตถุประสงค์ แนวทางการจัดกิจกรรม ผลเสียของการไม่อนุรักษ์ ประโยชน์ การปกป้องพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ป่าไม้,

แหล่งน้ำ, การบริหารจัดการขยะ) ส่งผลให้เกิดการก่อตั้ง คณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บ้านควนประหน้าเขา ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล ภูมิปัญญาชาวบ้าน นักเรียนและ สถานศึกษา และมีการจัดตั้งภาคีเครือข่ายชุมชนบ้านควน ประหน้าเขาและชุมชนใกล้เคียงเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้ แหล่งน้ำ และการบริหารจัดการขยะ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ นักเรียนและประชาชน การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ ด้วยค่ายการเรียนรู้เพื่อสร้างทัศนคติให้นักเรียนและ ประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการหาแนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยเครือข่ายชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ดังผล การวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยขออภิปรายผลในประเด็นสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ นักเรียนและประชาชน พบว่า นักเรียน มีความตระหนักถึง ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริม และสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนในการร่วมกัน อนุรักษ์และพิทักษ์สิ่งแวดล้อมโดยมีความรู้ความเข้าใจใน ด้านการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเองตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 อยู่ในระดับมาก ด้านสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 อยู่ในระดับมาก และด้านการรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อยู่ใน ระดับมาก ส่วนประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ด้านการรวม ตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อยู่ในระดับมาก ด้านการ รวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

ในท้องถิ่นของตนเองตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 อยู่ในระดับมาก ส่วน ด้านสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วันวิสา เยือกเย็น (2555) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลเมือง หัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า มีความ รู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน ลำดับแรกคือ การ รับผลประโยชน์ รองลงมาคือ การร่วมดำเนิน กิจกรรม การ ติดตาม ประเมินผล และการตัดสินใจเป็นลำดับสุดท้าย ส่วน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ พบว่าประชาชน ต้องการ ให้เทศบาลจัดหาที่ทิ้งขยะให้เหมาะสม และมีรถขยะมาเก็บ ตามกำหนด ต้องการให้มีการวางแผน ที่แน่นอนและมีความ กระตือรือร้นในการทำงาน จัดกิจกรรมอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นระยะ

2. ผลการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Action Learning) ด้วยค่ายการเรียนรู้เพื่อสร้างทัศนคติให้ นักเรียนและประชาชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความรู้ ความเข้าใจการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชน ได้เรียนรู้และ เข้าใจเกี่ยวกับการรักษาและใช้สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมือง อย่างถูกต้องและเหมาะสม เป็นพลเมืองดีของสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ตระหนักถึง บทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ ตามบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ให้สอดคล้องกับ วัฒนธรรมประเพณี เศรษฐกิจและสังคม เข้าใจถึงวิธีการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ป่าไม้, แหล่งน้ำ) และ สิ่งแวดล้อม (การบริหารจัดการขยะในชุมชน) รวมทั้งมี ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สามารถ ระบuproblemหรืออุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งได้วิเคราะห์ และสรุปปัญหาหรืออุปสรรคในการร่วมกันอนุรักษ์ป่าไม้ แหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม เช่น การไม่มีความรู้ในการจัดการป่า

ต้นน้ำ การอนุรักษ์แหล่งน้ำ เป็นต้น ที่เห็นเด่นชัดคือ มีความต้องการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านและชุมชน โดยได้ระบุความต้องการในการอนุรักษ์ป่าไม้ แหล่งน้ำ การรักษาสิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่สามารถปฏิบัติได้ด้วยการร่วมกันซ่อมแซมฝายของหมู่บ้าน การเรียนรู้การบริหารจัดการขยะในบ้านเรือนและชุมชน

3. แนวทางการสนับสนุน ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยเครือข่ายชุมชนบ้านควนประหน้าเขาและชุมชนใกล้เคียงให้เกิดความเข้มแข็งและเกิดความยั่งยืน โดยนักเรียน และประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม แนวทางการจัดกิจกรรม ผลกระทบที่ไม่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประโยชน์การปกป้องพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ป่าไม้ แหล่งน้ำ และการบริหารจัดการขยะ) ของเครือข่ายชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ภูมิปัญญาชาวบ้าน นักเรียนและสถานศึกษา ในรูปแบบคณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านควนประหน้าเขามีการดำเนินการจัดตั้ง ภาศิเครือข่ายชุมชนบ้านควนประหน้าเขาและชุมชนใกล้เคียงเพื่อการอนุรักษ์ป่า แหล่งน้ำ และสิ่งแวดล้อม มีแนวทางการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พึ่งตนเองในการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวุฒิชัย พิรุณสุนทร (2554) ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนของคณะกรรมการป่าชุมชนในพื้นที่สำนักงานป่าไม้เขตขอนแก่น กล่าวว่า ป่าชุมชนถือได้ว่าเป็นป่าเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ผลิตผลจากป่า เช่น ฟืน ถ่าน อาหารป่า ตลอดจนสมุนไพร ไม้พื้นบ้าน ฯลฯ สามารถอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง เป็นการลดภาระค่าครองชีพของราษฎร รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินงานร่วมกันอยู่อย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานจัดการป่าชุมชนได้รับการชานรับจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยเห็นว่าการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในรูปแบบป่าชุมชน ควรเน้นให้องค์กรชุมชนเป็น

ผู้ดำเนินการ เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับป่า และมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องและผูกพันกับป่า โดยมีหน่วยงานของภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษา เป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงาน ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมของรูปแบบในการจัดการทรัพยากรป่าไม้เพื่อความดำรงอยู่ของพื้นที่ป่าควบคู่ไปกับการความเข้มแข็งของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรให้องค์กรต่างๆ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกำลังเสริมในการทำกิจกรรม ของภาศิเครือข่ายชุมชนบ้านควนประหน้าเขาและชุมชนใกล้เคียงเพื่อการอนุรักษ์ป่า แหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม

2. ควรมีการผลักดันความรู้ที่เป็นของชุมชน โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าแหล่งน้ำ การบริหารจัดการขยะ เข้าสู่สถานศึกษาในท้องถิ่น เช่น โรงเรียนในระดับประถมศึกษา รวมทั้งผลักดันให้เกิดหลักสูตรท้องถิ่น โดยนำความรู้เรื่องการทำฝายภูมิปัญญาท้องถิ่น และก่อให้เกิดกิจกรรมของสถาบันการศึกษาขึ้นโดยร่วมกับชุมชน

3. ควรแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Action Learning) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนและประชาชนในระดับตำบลและบริบทที่กว้างขึ้น เพื่อบูรณาการในการแสวงหาหรือส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการด้วยค่ายการเรียนรู้เพื่อสร้างทัศนคติให้ทุกฝ่ายในพื้นที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยรูปแบบที่หลากหลายเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุม

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ดี เนื่องจากได้รับทุนวิจัยจากโครงการเสริมสร้างจิตสำนึกพลเมืองเพื่อส่งเสริม

ประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล ปี 2555 และได้รับความกรุณาให้คำปรึกษา และช่วยเหลือแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อย่างดียิ่งจาก รศ.ดร.ไมตรี จันทรา ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้รับแนวทางในการศึกษาค้นคว้าความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่งมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559, 2549.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, สำนักงาน. **พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒.** (ออนไลน์) 2556 (อ้างเมื่อ 10 มกราคม 2556). จาก <http://www.nhrc.or.th>

ซุฬพล ทรงสุนทรวงศ์. **มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

นิวติ เรืองพานิช. **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2546.

ฝ่ายวิชาการ. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เดอะบุคส์, 2550.

วันวิสา เอือกเย็น. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลเมืองหัวหินอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2555.

วุฒิชัย พิรุณสุนทร. **ปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนของคณะกรรมการ ป่าชุมชนในพื้นที่สำนักงานป่าไม้เขต ขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตร์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554.

